

W ciągu ostatnich kilkunastu lat sektor publiczny, w tym samorząd terytorialny, przechodzi zasadnicze przeobrażenia. W ich wyniku tradycyjnie rozumiana administracja publiczna, kojarzona głównie z naukami prawnymi, staje się także ważną dziedziną dla ekonomistów, specjalistów od zarządzania, a także w coraz większym stopniu politologów i socjologów. Tym samym do sektora publicznego przenikają rozwiązania, które oparte są na negocjacjach, aktywnym udziale społeczności lokalnych, nowych modelach instytucjonalnych realizacji zadań publicznych. Zarządzanie sieciowe, administracja responsywna, partycypacja społeczna, współtworzenie usług publicznych to tylko pewne z pojęć, które na trwałe wpisały się w debatę nad administracją publiczną. Celem książki jest przedstawienie uwarunkowań organizacyjno-prawnych, ale i funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego w nowej rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Autorzy przedstawili problematykę funkcjonowania administracji samorządowej w nowym kontekście zwracając uwagę na takie zagadnienia, jak:

- relacje rządowo-samorządowe,
- metropolie jako szczególne jednostki samorządu terytorialnego,
- nowe narzędzia zarządzania publicznego stosowane w praktyce funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego,
- ustrój poszczególnych stopni jednostek samorządu terytorialnego,
- krajowa i międzynarodowa współpraca jednostek samorządowych.

Dr Robert Gawłowski - doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce; absolwent Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych oraz Wydziału Prawa i Administracji UMK. Jego zainteresowania badawcze związane są z problematyką zarządzania publicznego, samorządu terytorialnego oraz problemów zarządzania metropoliami. Laureat prestiżowego konkursu Wolters Kluwer za najlepsze prace doktorskie obronione w 2012 roku za pracę *Ustroje metropolitalne w Europie Zachodniej ze szczególnym uwzględnieniem Londynu*. Pełnił funkcję doradcy ministra administracji i cyfryzacji oraz ministra spraw wewnętrznych; współpracownik OECD. Autor kilkudziesięciu artykułów naukowych, komentarzy i ekspertyz. Stały współpracownik *Gazety Samorządu i Administracji, Rzeczpospolitej*.

Dr Paweł Machalski - doktor nauk społecznych w zakresie nauk o polityce; absolwent Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jego zróżnicowane zainteresowania naukowe obejmują m.in. europejskie systemy polityczne, administrację publiczną ze szczególnym uwzględnieniem samorządu terytorialnego, a także relacje państwo-Kościół czy rolę Stolicy Apostolskiej i papieża we współczesnym świecie. Autor monografii pod tytułem: *„Europa samorządna. Samorząd terytorialny w wybranych państwach Unii Europejskiej”* oraz kilkunastu artykułów naukowych. Badawczą teorię łączy z samorządową praktyką, zasiadając w jednej z toruńskich rad okręgów - jednostce pomocniczej Rady Miasta Torunia. Wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie, Kolegium Jagiellońskiego w Toruniu, Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu/Bydgoszczy oraz Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy.

Dr Krzysztof Makowski - absolwent Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1980 r.). Początkowo jego zainteresowania koncentrowały się wokół problematyki międzynarodowej (szczególnie chińskiej), czego ukoronowaniem była praca doktorska pt. „Teoria trzech światów w myśli politycznej Mao Zedonga” (1986 r.), która uzyskała najwyższe oceny i ukazała się drukiem w 2006 roku. Zdobyte w latach 1994 -2010 doświadczenie samorządowe zaowocowało zmianą zainteresowań naukowych w kierunku samorządu terytorialnego. Pracownik naukowy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, menadżer gospodarczy, a obecnie adiunkt w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu. Autor ok. 30 publikacji naukowych dotyczących problematyki chińskiej i samorządowej, w tym w ostatnich latach problematyki jawności w samorządzie, miejsca organów samorządowych czy funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce.

Spis treści

Słowo wstępne do drugiego wydania - Alfred Lutrzykowski 9

Wstęp 19

Rozdział 1

Istota samorządu terytorialnego - Paweł Machalski 23

1.1. Administracja publiczna - pojęcie, rodzaje i charakterystyka organów 23

1.2. Decentralizacja a dekoncentracja 30

1.3. Samorząd terytorialny - pojęcie i miejsce w systemie administracji publicznej 33

1.4. Zadania samorządu terytorialnego 40

1.5. Akty polskiego prawa dotyczące samorządu terytorialnego 42

1.6. Europejskie standardy samorządu terytorialnego 48

Rozdział 2

Podstawowe zasady ustroju samorządu terytorialnego w Polsce - Krzysztof Makowski 55

2.1. Konstytucyjne zasady samorządu terytorialnego 56

2.2. Jawność w samorządzie terytorialnym 60

2.3. Nadzór nad samorządem terytorialnym 66

2.4. Formy demokracji bezpośredniej w samorządzie 79

2.4.1. Konsultacje społeczne 79

2.4.2. Referendum 92

Rozdział 3

Ustrój samorządu gminnego - Krzysztof Makowski 103

3.1. Zadania samorządu gminnego 111

3.2. Organizacja samorządu gminnego. Rada gminy 117

3.3. Organ wykonawczy samorządu gminnego. Wójt, burmistrz, prezydent 131

3.4. Jednostki pomocnicze i konsultacyjne 137

3.5. Mienie komunalne oraz zasady zarządzania i gospodarowania mieniem samorządowym 148

3.6. Finanse samorządu terytorialnego 154

- 3.7. Akty prawa miejscowego 161
- 3.8. Miasta na prawach powiatu. Specyfika i odmienności 169

Rozdział 4

- Ustrój samorządu powiatowego - Krzysztof Makowski 177
- 4.1. Zadania samorządu powiatowego 182
- 4.2. Organizacja samorządu powiatowego. Rada powiatu 193
- 4.3. Zarząd powiatu 205
- 4.4. Mienie powiatu i gospodarowanie nim 211

Rozdział 5

- Ustrój samorządu województwa - Krzysztof Makowski 217
- 5.1. Zadania samorządu województwa 223
- 5.2. Organizacja samorządu województwa. Sejmik województwa 231
- 5.3. Zarząd województwa 240
- 5.4. Mienie i finanse województwa 245
- 5.5. Współpraca międzynarodowa 249

Rozdział 6

- Metropolie jako szczególne jednostki samorządu terytorialnego - Robert Gawłowski 255
- 6.1. Czym jest metropolita? 257
- 6.2. Problem metropolitalny 258
- 6.3. Metropolitalne rozwiązania ustrojowe 262
- 6.4. Metropolie w Polsce 270
- 6.5. Ustawa o związku metropolitalnym w województwie śląskim 271
- 6.6. Miasto stołeczne Warszawa jako przykład odrębnych uregulowań ustrojowych 275

Rozdział 7

- Współpraca krajowa jednostek samorządu terytorialnego - Paweł Machalski 279
- 7.1. Formy współpracy krajowej jednostek samorządu terytorialnego 279
- 7.2. Związki międzygminne i związki powiatów 281
- 7.3. Stowarzyszenia gmin, powiatów i województw 286
- 7.4. Porozumienia 291
- 7.5. Partnerstwo publiczno-prywatne 292
- 7.6. Kontrakt wojewódzki 293

Rozdział 8

- Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego. Samorząd terytorialny w Unii Europejskiej - Paweł Machalski 295
- 8.1. Co, z kim i w jakim celu? - trochę statystyki 296
- 8.2. Podstawy prawne i systemowe 297
- 8.3. Formy współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego 305
- 8.4. Samorząd terytorialny w Unii Europejskiej 315

Rozdział 9

Relacje rządowo-samorządowe na przykładzie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego - Robert Gawłowski 323

9.1. Przesłanki współpracy rządowo-samorządowej 324

9.2. Modele organizacyjno-prawne współpracy rządowo-samorządowej 327

9.3. Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego 330

9.4. Propozycje zmian funkcjonowania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego 337

Rozdział 10

Partycypacja społeczna - Robert Gawłowski 341

10.1. Czym jest partycypacja społeczna? 343

10.2. Dlaczego partycypacja społeczna cieszy się coraz większą popularnością? 346

10.3. Jakie są narzędzia partycypacji społecznej? 349

10.4. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie 351

10.5. Budżet obywatelski 356

10.6. Fundusz sołecki 361

10.7. Media społecznościowe 363

10.8. Crowdsourcing, czyli wiedza tłumu 365

10.9. Sądy obywatelskie 366

10.10. Przyszłości partycypacji społecznej 367

Rozdział 11

Wyzwania, dylematy i postulaty zmian w funkcjonowaniu samorządu terytorialnego w Polsce - Paweł Machalski 369

11.1. Raporty środowisk naukowych, eksperckich i pozarządowych 370

11.2. Dwadzieścia lat później... refleksje nad samorządem powiatowym 397

11.3. Projekty zmian zasadniczego podziału terytorialnego RP 402

11.4. Aktualne projekty polityczne dotyczące samorządu terytorialnego i ich realizacja 406

Uwagi końcowe 413

Źródła i literatura 417

Spis tabel 433

Spis schematów i wykresów 435

O Autorach 437